

ERDOĞAN, Abdülkerim (2014). “Erzincanlı Salih Baba”. *Türk Dünyası Bilgeler Zirvesi: Gönül Sultanları Buluşması. 26-28 Mayıs 2014.* 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Ajansı (TDKB). Eskişehir, ss.439-457

Abdülkerim ERDOĞAN

ERZİNCANLI SALİH BABA

Salih Baba, 19. asrin ikinci yarısı ile 20. asrin başları arasında yaşamış tekke şairlerindendir. “Salih Usta” adıyla da anılan şairimiz Erzincanlıdır. “*Tüfekçizâdeler*” namıyla meşhur bir aileye mensup imam Mustafa Efendi’nin oğludur. Annesi Atike Hanım’dır.

“*Rabitâ-i Nakşî Hayalî*” (Salih Baba Divânı) isimli manzum eserinde hayatı hakkında bazı bilgiler verir. Söylediği bir beyitinde H. 1263/Milâdî 1846-47 yılında doğduğunu dile getirir.

*Bin iki yüz altmış üçte me'vâdan
Bir beşer sûretli Hân'e gelmişem*

Erzincan şehrinde yaşadığı ve Şeyh Muhammed Sâmî (k.s.) Hazretlerinin mûridi olduğunu söyler.

*Muhammed Şeyh-i Sâmî'dir Pîrimiz
Bilâdi şehr-i Erzincân yerimiz*

Salih Baba'nın hayatı ve kişiliğilarındaki bazı bilgilere Fehmi Kuyumcu'nun yayına hazırladığı “*Salih Baba Divâni*”nın önsözünde; Nakşî-Halidî meşâyihinden eş-Şeyh Mûsâ Dede Bayburdî (v. 4 Eylül 1973) ve es-Seyyid eş-Şeyh Abdurrahim Reyhan (1930-1998) Hazretlerinin sohbetlerinden yaptığı nakiller ile şairin amcazâdesi Abdurrahman Tüfekçi'nin Fehmi Kuyumcu'ya yazdığı mektubundan ulaşıyoruz.³⁹³

Bir kolu çolak ve bir ayağı da kısa olarak dünyaya gelen Salih Baba'nın eğitimi konusundaki rivayetler ümmi olduğudur. Medrese tâhsili aldığı ve okur-yazar olduğu da rivayet edilir.³⁹⁴ Bir beyitinde de kendisi ümmi olduğunu söyler.

³⁹³ Fehmi Kuyumcu, *Salih Baba Divâni*, Ankara 1979, s. 23,30-40.

³⁹⁴ Abdurrahman Güzel, *Dini-Tasavvufî Türk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara, s. 462'de: “Salih Baba'nın şiirlerinde her ne kadar ümmî olduğunu söylese de bu Dini Tasavvufî Türk Edebiyatı'nda Yunus'tan beri süre gelen bir gelenegin neticesinde söylemiş bir ifadedir. Zira şiirlerindeki ifadeler onun tâhsil gördüğünü ispatlayacak vesika niteligidedir. Salih Baba, bir mutasavvıftır. Dini-Tasavvufî Edebiyatımızın tabii bir neticesi olarak bir yıyla Klasik Edebiyatı diğer taraftan Halk Edebiyatına dayanan çift kanatlı bir edebî zevke sahiptir. Bu

*Ümmiyem ben zerre denli ilme yoktur tâkatim
Gâh olur ilm ile bî-pâyân oluram kime ne*

Salih Baba aynı zamanda imam ve tüfek ustası olan babası Mustafa Efendi ve amcası Halim Efendi'nin yanında çalışmaya başlar. Çilingir ve tüfek ustası olarak yetişir. Erzincan'da da "Salih Usta" olarak anılır.

Beyitlerinde illet (hastalık), killet (fakirlik) ve zillet üzre bir hayat yaşadığını dile getiren Salih Baba, yaşadığı bu hayattan da zerre kadar şikayetçi olmaz ve kendisine bahsedilmiş bir "devlet" olarak kabullenir.

*İlletle ma'zûr olmuşam
Killet ile hor olmuşam
Halk içre menfûr olmuşam
Gör neyledi bu derd bana
Oldu bu derd devlet bana*

Şairimiz iki defa evlenir. Birinci evliliğinden iki oğlu dünyaya gelir. Büyük oğlu Osman hem dilsiz, hem de sağır olarak dünyaya gelir ve babasının atölyesinde çalışarak usta olur. İkinci oğlu Fehmi ise İstanbul'a yerleşir. İkinci evliliğinden Dursun adında bir oğlu dünyaya gelir ve o da yanında çalışmaya başlar. Salih Baba'nın vefatından kısa bir süre sonra oğlu Osman'da vefat eder. Diğer oğlu Dursun ise kardeşi Fehmi Efendi'nin yanına İstanbul'a gider ve denizde yüzerken boğularak vefat eder. Günümüzde Salih Baba'nın soyundan yaşayan kimse bulunmamaktadır.

Takriben 90 yaşında ve 1906 yılında vefat eden Salih Baba, Erzincan şehir merkezinde ve Kırıloğlu Dergâhı'nın yakınında bulunan Ak Mezarlığa defnedilir. Cumhuriyet döneminde yapılan imar uygulamalarında Ak Mezarlık kaldırılır ve Salih Baba'nın kabri de kaybolur. Salih Baba'nın dünya hayatı hakkında bilinenler şimdilik bu bilgilerden ibarettir.

Müezzin Salih:

Fehmi Kuyumcu eserinin önsözünde Salih Baba'yı Şeyh Muhammed Sâmî (k.s) hazretlerinin dergâhına götüren ve mahalle arkadaşı olan müezzin Salih Efendi hakkında Musa Dede Paşa hazretlerinin halifesi es-Seyyid eş-Şeyh Abdurrahim Reyhan

sebeple şiirlerinde hem hece, hem de aruzu görmek mümkündür. Her iki edebi zevki de şiirlerine başarıyla yansımıştır. Şiirlerinde sanat endişesi olmamakla birlikte edebî sanatları başarıyla kullanmıştır."

Hazretlerinin "Paşamdan (Musa Dede Paşa) böyle işittik" diyerek anlattığı şu sohbeti naklede:

Piri Sami Hazretlerinin tebliğे çıkışlarında ve ekseri sohbetlerinde huzurundan eksik etmediği, zaman ve zemine müناسip düşen, sohbet tazelenmesine vesile olan beyitleri o anda ve yerli yerinde söylemede büyük maharet gösteren Müezzin Salih veya bir gözü arızalı olduğundan halkın Kör Salih dediği bir mûridi vardı. Bu zat ara sıra demkeşlik yapar, Ermeni meyhanelerinde içki içер, dergâha dönüşünde de, şeyhine görünmemek için köşe bucağa gizlenirdi. Böyle bir içki âlemi sonunda, geldiği dergâhin sohbethânesine girmeyip mahcub ve ezik bir halde sofadan:

Kuleden, kuleden, sesin aldım kuleden,

O senin kaçın gözün beni sana kul eden

beyitlerini okuyunca Piri Sami Hazretleri:

- "Gel Salih, senin aybin hünerdir." Buyurmuş ve bu hitap üzerine iç âleminde bir değişiklik olmuş ve bundan sonra asla içki içmemiştir.³⁹⁵

Rus işgalinde Erzincan'dan ayrılan Müezzin Salih, Yozgat ve Konya'da bir müddet durduktan sonra Çorum'a gelerek yerleşir ve burada vefat eder. Mezarı Çorum il merkezinde ve Hıdırlık'ta bulunan Kerebi Gazi Camii'ne bitişik turbenin güneybatı cephesinde iken daha sonra duvar kaldırılarak türbeye dahil edilmiştir. Mezar taşında "Tarikât-ı Nakşibendiyye Meşayihinden Hacı Salih Efendi" yazılıdır.

Tasavvufî Hayatı

Çilingir ustası olan Salih Baba, rivayetlere göre şeriatsız hallere sapmış ve battal olmuş bir tarikata müntesiptir. Manen gidalanamadığı için de bir arayış içinde çok sayıda meşâyihin sohbetine katılır.

Çok meşâiyih devr edip hergiz nazîrin görmedim

Hazret-i şeyhim Muhammed Sâmi Sultân'dan lezîz

Salih Baba'nın Erzincan şehir merkezinde bulunan "Kıriloğlu Nakşî Dergâhi"nda irşâd faaliyetlerini yürüten *Seyh Muhammed Sâmi el-Erzincanî* (k.s.) hazretlerine intisabî söyle nakledilir:

Şeyh Muhammed Sâmi el-Erzincanî hazretlerinin mûridi olan, nota ve musiki usullerine vakif olarak acaip bir tesirli sesle sohbet zeminine göre beyit söyleyen Müezzin Salih ile çekingin, ümmi, içine kapalı bir çilingir ustası olan Salih, aynı mahalle sakini olarak

³⁹⁵ Fehmi Kuyumcu, age, s. 31-32.

birbirlerine hâl hatırlar, arkadaşlık ederlermiş. Bir gün aralarında konuşurlarken Müezzin Salih:

- “Bir gün sen bizim şeyhin sohbetine gel, bir gün de ben senin şeyhinin sohbetine geleyim, hangisinin sohbetinden lezzet alır, içimizde ısnama olursa ikimiz de o şeyhin tarikatına girelim” der. Salih Usta arkadaşının bu teklifi üzerine ertesi günü Kırtıloğlu Dergâhi’na gelerek Şeyh Muhammed Sâmi el-Erzincanî (k.s.) hazretlerinin sohbet dinler. Salih Usta, ikinci günü arkadaşı Müezzin Salih ile kendi şeyhinin sohbetine gitmeleri gerekkirken yine Piri Sami (Şeyh Muhammed Sâmi el-Erzincanî) hazretlerinin sohbetine gelirler. Asıl maya ve cevheri şeriata bağlılık olan hâlis tarikatın yüksek nimet ve tasarrufunu taşıyan Şeyh Muhammed Sâmi el-Erzincanî’nin tuzağına gönüllü olarak yakalanan Salih Usta bir daha eski tarikatına dönmemiş, zahirde bağ gibi görünen çürük alâkasından ayrılmış ve kopmaz ve eskimez bağılarla yeni şeyhi Muhammed Sâmi el-Erzincanî hazretlerine bağlanmıştır.

Bir Leylânın Mecnûnuyam cânân ilinin cânidır
Bir dilberin meftûnuyam bu canın kurbânıdır

“Sebul-Mesâni”dir yüzü nutk-u Mesîhâ’dır sözü
Nûr-u Muhammed’dir özü ol nefha-i Rahmânî’dir

Arş-ı muazzam başıdır hem “Gâbe Gavseyn” kaşıdır
Ol akl-ı evvel cûşudur “kün” emrinin fermânidir

Âşıkların sevdâsıdır âriflerin mevâsıdır
Salihlerin Leylâsıdır kâmillerin seyrânıdır

Bahrül-hayât peymânesi hem gevher-i dürdânesi
Şems-i Hudâ pervânesi cümle maâdin kânıdır

Aşk u muhabbet hânesi âlem anın dîvânesi
Hep cümle hüsünün anesi bir Yûsuf-u Kenân’ıdır

Gâhî şecerden söyler ol gâhî hacerden söyler ol
Gâhî beşerden söyler ol bir mantık-ı bürhânıdır

Cevlân eder bu arada bir pertev-i nûr-u Hudâ
Şeyhim Muhammed Sâmî de ol dilber-i rûhânıdır

Her kim ki tuttu destini soyundu varlık postunu

Buldu hakîkat dostunu bildi bu dünya fânidir

Budur recâsi âsînin göster yüzün Leylâsının
Salih dâim Mevlâ'sının hem kulu hem kurbânıdır

Şeyh Muhammed Sâmi el-Erzincanî (1847-1912):

“Pîri Sâmî” adıyla anılan Şeyh Muhammed Sâmi (k.s.) Hazretleri H. 1264/1847-48 yılında Erzincan'ın Selüke (Yeşilçay) Köyü’nde dünyaya teşrif buyurmuştur. İsmi şerifi Muhammed, lâtif mahlası Sâmî'dir. “Kırtılzâde” sülalesine mensup imam İbrahim Efendi'nin oğludur.

İlk derslerini Erzincan Müftüsü Kiremitçizâde Salih Efendi'den alır. Daha sonra Erzincan âlimlerinden Hacı Sâdîk Efendi'nin tecdîs halkasından ilim tahsil ederek icazet alır. Erzincanlı alimlerden Haci Hafız Mustafa Rüştü Efendi'nin özel derslerine katılır. Daha sonra İstanbul'a giderek Fatih Medresesi'nde tahsilini tamamlar ve memleketi Erzincan'a döner. Erzincan'ın Keleriç (Karakaya) Köyü’nde bulunan Piri Mehmed Efendi (Pîr Muhammed Bahâeddîn Erzincanî) Camii’nde imamlığa başlar ve tâliplerine Arapça ders verir. Gerekçesini bilmediğimiz bir sebepten dolayı Keleriç Köyü’nden ayrılır. Erzincan'da bulunduğu dönemlerde de Kadiri meşâyîhinden Süleymaniyeli Şeyh Abdurrahman Efendi, Nakşî şeyhi Hace Mustafa Fehmi Efendi'nin sohbetlerine katılır. Sohbet meclislerine katılmasına rağmen bir mûrşide bağlılığı yoktur.

Takriben 1882-83 yılında Erzurum-Hınıs Rüştiye Mektebi’nde müallim olarak göreve başlar. Erzurum'da görevde iken Nakşî-Halidi meşâyîhinden Pîr-i Tağı (Abdurrahman Tagî) hazretlerinin halifesi Taşkesenli Ahmed Efendi ile tanışır.

Pîr-i Sâmî (k.s.)'nin birinci hanımı vefat etmiş ve ikinci defa evlenmiştir. Birinci hanımından Haci Nusreddin Efendi ikinci hanımından Eşref, Selahaddin, Şeyhaddin, Fahreddin, Muhlise, Halise dünyaya gelmiştir.

Şeyh Abdurrahim Reyhan (k.s) hazretleri sohbetlerinde Şeyh Muhammed Sâmi (k.s.)'nın tasavvufî hayatının başlangıcı hakkında iki rivayet nakleder. Birinci rivayete göre Erzurum'a giderek Erzurum Müftüsü'nden görev talep eder. Müftü efendi bu talebi kabul eder ve görev yerinin tespiti için mühlet ister. Bunun üzerine Şeyh Muhammed Sami şehir merkezinde bulunan Habib Baba Türbesi'ni ziyarete gelir. Ziyareti yaptıktan sonra türbeden “Nurşin! Nurşin!” diye bir ses duyar. Bu nida üzerine müftünün yanına geri gelir ve “Bu Nurşin neresi?” diye sorar. Müftü efendi “Nurşin Bitlis'in kasabasıdır.

Hocam orada boş yer var. Gel seni gönderelim oraya” der. Şeyh Muhammed Sami bu görevi hemen kabul eder. İkinci rivayet ise Erzurum'a gittiğinde Nakşî-Halidî meşayihinden Pîri Tagî (Abdurrahman Tağı) hazretlerinin halifelerinden olan Taşkesenli Hacı Ahmed Efendi ile tanışır ve ondan ders almak ister. Hacı Ahmed Efendi, Muhammed Sâmî hazretlerindeki manevi arzuyu keşfettiği için ders vermez ve şeyhi Pîri Tagî Hazretlerinin Nurşin'de bulunan dergâhına götürür. Muhammed Sami hazretleri aşk, ihlâs ve teslimiyetle bir yıla yakın şeyhine hizmet eder. Dergâhta “Erzincanlı Hoca” lakabıyla anılmaya başlar. Bir yılı doldurmadan Pîri Tagî hazretlerinden hilâfet alır. Pîri Tagî Hazretleri irşadının kısa sürede tamamlanmasını şu sözleriyle ifade buyurur: “Hoca bize tam geldi. Fenerini almış. Gazını koymuş. Bizde bir ateş çaktık.”³⁹⁶

Pîr-i Samî hazretleri, 1883-84 yılında irşâd halifesî olarak şeyhi tarafından memleketi Erzincan'a gönderilir. Nakşî-Halidî kolunun Erzincan Şubesi kurucu pîri olarak Karaağaç (Mecidiye-i Kebir) Mahallesi'nde tekke, cami, fırın ve çeşme yapmıştır. “Kırtıloğlu Nakşî Dergâhı” olarak anılmaya başlar. Hazret-i Pîr sahip olduğu mülklerini de dergâh ve camiin giderleri için vakfeder. 1330/1911-12 yılında vuslât-ı Rahmân'a kavuşur. Türbe-i şerifleri Terzi Baba Mezarlığı yolu üzerindedir.

Pîr-i Sami hazretlerinin beş halifesî vardır. Şeyh Muhammed Beşir (k.s.), Hahlı Abdurrahman Efendi, Kelkitli Hacı Ali Efendi, Hacı Hasan Efendi, ve “Hacı Hoca” denilen Mehmed Efendi'dir. Halidi kolunun Erzincan Şubesinin ikinci irşâd şeyhi Muhammed Beşir Erzincanî hazretleridir. Üçüncü irşad şeyhi Musa Dede Bayburdî (k.s.) ve dördüncüsü Şeyh Abdurrahim Reyhan (k.s.) hazretleridir.³⁹⁷

Salih Baba'nın, şeyhi Muhammed Pîr-i Sâmî hazretleri hakkında söylediği beyitlerden bazıları:

Salihem şeyhim Muhammed Pîr-i Sâmî'dir benim

Ol durur diñyâ ve mâfihâ bana cândan lezîz

Salihem şeyhim Muhammed [Pîr-i] Sâmî'dir [benim]

İstemem bundan ziyâde devlet ile rif 'ati

Salihem şeyhim güneştir ben anın bir zerresi

Zerre hiç eyler miaslâ şems-i tâbân ile bahs

³⁹⁶ Es-Seyyid eş-Şeyh Abdurrahim Reyhan, *Gül'den Bülbüllere Tasavvuf Sohbetleri*, Reyhan Kültür Vakfı Yayınları, Ankara 2013, C. 3, s. 21-22.

³⁹⁷ Fehmi Kuyumcu, age, s. 32-40; Daha geniş bilgi için bak: Ünal Tuygun, Piri Sami Hazretleri –Hayatı ve Sohbetleri-, Kervan Yayınları, 2003.

*

*Hamdulillah bize irsâl etti Hak bir kâmili
Mûrşîdimiz Hazret-i Şeyhim Muhammed Sâmîyâ*

*

*Benim yârim şeyhim Muhammed Sâmî
Andan gayrı saran yoktur yaremi
Rahm eyle sultânım eyle keremi
Vücudumda sağ yerim yok yaredir*

*

*Tutup destim kabul etti beni Ol Hazret-i Şeyhim
Bi-hamdi llah Pîr-i Sâmî gibi sultânımız vardır*

*

*Biz tarîkat rütbesin şeyhim Muhammed Sâmî'den
Giyeli mest olmuşuz abdâl-ı uryân bekleriz
Medhe lâyik pîrimiz var zemme lâyik nefsimiz
Bâb-ı Sâmî'de sezâ olmağa kurbân bekleriz*

*

*Pîr-i Sâmî şeyhimizdir ben bir ednâ Salihem
Sâyesinde vâsil-ı cânân oluram kime ne*

*

*Cânım fedâ olsun Resûlullâh'a
Bizi kabûl etti âli dergâha
Emr eyledi şeyhim Muhammed Şâh'a
Çıkardı zulmetten bedrâya bizi*

*

*Şeyhim benim sultân imiş
Hak'tan bize ihsân imiş
Cân derdine dermân imiş
Görün beni aşk n'eyledi
Âhiri dervîş eyledi*

Rabitâ-i Nakşî Hayalî (Salih Baba Divâni):

Salih Baba, Şeyh Muhammed Sâmi hazretlerinin sohbetlerini kaçırılmamaya gayret eder. Yunus Emre, Niyazi Mîsrî ve Kuddusî Baba gibi büyüklerin hikmetli şiirlerinden beyit ve kitaların okunmakta olduğu sohbethânedede Aktar Hacı İbrahim Ağa:

- “Efendim, bizim kolun büyüklerinde de şâirler olsaydı da onların şiirlerini okuyup kendi usul ve adabımızın safası ile feyziyâb olsaydık... Sizde bir şeyle yazsaydınız...” deyince Pîr-i Sami (Şeyh Muhammed Sâmi) Hazretleri:

- "Oğlum, bu bir himmet ve zuhurat işidir. Şiiri bizim Salih bile söyler..." buyurarak eli ile de arka taraflarda gizlenecek yer arayan Salih Usta'ya işaret edince, Salih'in derûnu, bilip duymadığı acaip bir varidat ile dolarak hemen o anda irticalen şiir söylemeye başlar ve yine o anda "fena"ya kavuşur. Bu varidatı, vebâî hâl ve ilimle söyledişi şairleri, Pîr-i Sami Hazretlerinin:

- "Yeter Salih..." Demesine kadar devam edip tamamlanmış ve bu emirden sonra da -başladığı gibi- kesilmiştir.³⁹⁸

Salih Baba'nın zuhurattan söyledişi şairleri 4. Ordu Levazım Dairesi'nde görev yapan ve 1307 yılının Ramazan ayında Mevlana Şeyh Muhammed Sami hazretlerine intisap eden *Adnan Efendi* tarafından "Rabitâ-i Nakşî Hayalî" adıyla bir araya toplanır.

Salih Baba'nın şairleri 1979 yılında Fehmi Kuyumcu tarafından "Salih Baba Divâni", 2002 yılında da Prof. Dr. Ahmet Doğan tarafından "Salih Baba (Hayati, Edebi Şahsiyeti ve Şiirleri)" adıyla mevcut üç adet divan nüshasının tenkitli metni yayınlanır.³⁹⁹

*

Salih Baba Divâni'nın tamamı sadece "FenafışŞeyh" hâlinin akışlarından ibarettir. Söylediği her kelamı zuhurattan ve şeyhi Pîr-i Sâmi hazretlerinin himmetine bağlar:

*Pîrimden gönlüme doğdu muhabbet
Hakîkat hâlin izhâr eylerem ben
Zuhûra geldi bir esrâr-i hikmet
Dilimden bunu eş 'âr eylerem ben
Zuhûrâti pîrimden söylerem ben
Bu yolda câni kurbân eylerem ben*

*Ahad'den hem zuhûra geldi Ahmed
Muhabbetten yaratıldı Muhammed
Terinden cümle âlem giydi hilât
Kimi süflâ kimisi ehl-i ifset
Zuhûrâti pîrimden söylerem ben
Bu yolda câni kurbân eylerem ben*

*Ki "er-Rahmân alel-arşistevâ"dır
O ismin mazhari hem Mustafâ'dır
Bunu bilen kamu ehl-i safâdır*

³⁹⁸ Fehmi Kuyumcu, age, s. 32-33.

³⁹⁹ Fehmi Kuyumcu, *Salih Baba Divâni*, Ankara 1979; Ahmet Doğan, *Salih Baba (Hayati, Edebi Şahsiyeti ve Şiirleri)*, Akçağ Yayınları, Ankara 2002.

*Bu remzim ehl-i nâdâna hafâdir
Zuhûrâtı pîrimden söylerem ben
Bu yolda câni kurbân eylerem ben*

*Sifât-ı Çâr-(ı) Yâri kıldı mahrem
Birinci Hazret-i Siddîk-ı A’zam
İkinci Âdil-i Fârûk-ı Ekrem
Üçüncü zî-hayâ Zin-nûreyn efham
Zuhûrâtı pîrimden söylerem ben
Bu yolda câni kurbân eylerem ben*

*Dahi dördüncüsü sâhib-sehâdir
Velâyet Haydari şîr-i Hudâ’dır
Ki dâmâd-ı Muhammed Mustâfâ’dır
Dahi Âl-i şehîd-i Kerbelâ’dır
Zuhûrâtı pîrimden söylerem ben
Bu yolda câni kurbân eylerem ben*

*Tarîkimiz Tarîk-i Nakşibendî
Kamu ehl-i tarîkin serbülendi
Kolumuz Hâlidî’dır dil-pesendi
Girenler hâb-ı gafletten uyandı
Zuhûrâtı pîrimden söylerem ben
Bu yolda câni kurbân eylerem ben*

*Erişti Şeyh-i Abdullâhî nûru
Seyid Tâhâ’da ol kıldı zuhûru
Ana bîat eden buldu huzûru
Terakkî eyleyip buldu sürüru
Zuhûrâtı pîrimden söylerem ben
Bu yolda câni kurbân eylerem ben*

*Emânet Sibgatullah’â dayandi
Cemâli Hak boyasıyla boyandı
Kabâil cümle gafletten uyandı
Füyûzâtı Semerkand’ê dayandi
Zuhûrâtı pîrimden söylerem ben
Bu yolda câni kurbân eylerem ben*

*Erişti Şeyh-i Azam Pîr-i Tâgî
Velâyet şehrine kurdi otağı*

*Müzeyyen eyledi sahrâ yu bâğı
Gönül şehrinde yandırıdı çerâğı
Zuhûrâti pîrimden söylerem ben
Bu yolda câni kurbân eylerem ben*

*Erişti Sâmî-yi devr-i zamâne
Safâ bahş etti kalb-i ârifâne
Nice bin mürde kalbler geldi câne
Kilan biat girer dârül-emâne
Zuhûrâti pîrimden söylerem ben
Bu yolda câni kurbân eylerem ben*

*Muhammed Şeyh-i Sâmî'dir Pîrimiz
Bilâdi şehr-i Erzincân yerimiz
Bir ednâ Salihem Ol'dur şîrimiz
Der'inde kemterinin kemteriyiz
Zuhûrâti pîrimden söylerem ben
Bu yolda câni kurbân eylerem ben*

*

*Söyleyen Salih'dir amma söyleten Sâmi durur
Bulmak istersen birâder böyle bir sultân ara
**

*Bulup Sâmi gibi şâhi görürsün ulu dergâhi
Olup her ilme âgâhi kamu ağ u karadan geç
**

*Îlm ü hikmet sözlerinden dem urursun Salihâ
Bilmezem senden midir yâ bahr-i irfândan midir
**

*Hâlidî Kolundan açılmış bizim meydânımız
Sibgatullah'tan alınmış rengimiz elvânımız
Pîr-i Tagî himmetidir cezbe-i Rahmânımız
Keşf olur sîrr-i hakîkat îlm i irfân bizdedir
**

*Bilmeyen sîrr-i leben ilm-i ledünden bî-haber
Ol sebebden mekteb-i aşk içre irfân bekleriz*

*Biz tarîkat rütbesin şeyhim Muhammed Sâmî'den
Giyeli mest olmuşuz abdâl-i uryân bekleriz*

Medhe lâyık pîrimiz var zemme lâyık nefsimiz

Bâb-ı Sâmî’de sezâ olmağa kurbân bekleriz

*

Salih Baba, Nakşî-Halidi kolu büyüklerinin şanını zikrederek, tasavvufun dört şart olan ihlas, teslimiyet, muhabbet ve edebi beyitlerinde sıkça dile getirir.

Almıştır pîrinden âlî himmeti

Îlm-i ledünnîdir her bir sohbeti

Günbegün artmakta şân u şöhreti

Bildim Mevlâsını Pîr-i Sâmî’nin

Âşık Sâmî’nin sâdîk Sâmî’nin cânân Sâmî’nin

*

İşbu nefsim merd-i şâbımdır benim

Bu nefis bir asiyâbımdır benim

Hem tarîkat kâmiyâbımdır benim

Biz hafîd-i Pîr-i Tâgî olmuşuz

Pîr-i Sâmî’nin çırâğı olmuşuz

*

Tarîkat cümle haktır olma zâğı

Ki dört misbâhi var birdir çerağı

O misbâhin on ikidir budagi

Tarîk-i Nakşiben’de cân-fedâyem

Der-i Sâmî’de bir kemter gedâyem

*

Ebû Bekr ü Ömer Osmân Alîyy-i zî-sehâ merdân

Hilâfet tahtına sultân olan hünkâr-i dervîşân

Nebî Siddîki Selmânî Bahâeddîn ü Geylânî

Şarâb-i aşk-ı Sübhânî içer huşyâr-i dervîşân

Ki Hâlidi Seyyid Tâhâ fedâ cân Sîbgatullah'a

Pîri Tâgî gibi şâha kemer-bes vâri dervîşân

Elâ ey Hazret-i Sâmî keselim kebşî sun câmı

Soyunsun cümle ihrâmî kamu züvvâr-i dervîşân

*

Bize deryâ-yı vahdetten haberler söyleyen gelsin

Hakîkat güllerin görüp bizi mest eyleyen gelsin

Ne bilsin hâl-i aşkı mekteb-i irfâna girmezse

Bu meydân-ı muhabbettir basın top eyleyen gelsin

*

*Salihâ bir kimseye yol aldiran ihlâsıdır
Çektiğim bunca sitem bir dilberin sevdâsıdır
Hazret-i şeyhim efendim ehl-i hâsin hâsıdr
“Akl-i küll” sensin gönül “levlâk” senin şânındadır
Her ne var âlâ vü esfel cümle dîvânındadır*

*

*Sidk ile teveccûh olalım Hazret-i Pîre
Bu asırda Sâmî gibi sultân ele girmez
İhlâs ile Salih tutagör dâmen-i Hızrı
Şeyhin gibi bir himmet-i merdân ele girmez*

*

*Salih bulmuştur Mevlâ’sın
Kazanmıştır çok ihlâsin
Râziyam bir kerre desin
Bana pîrim “Deli Dervîş”*

*

*Pîr-i Sâmî Hazrette var yürü ihlâs ile
Kul olup dur kapısında hizmet-i merdâna bak*

*

*Bir acâib bahre düştüm âbi yok tufani çok
Gelmişim ihsas ile sen keştibâne çâre ne*

*

*Pîr-i Sâmî Hazret’ine hâdim ol ihlâs ile
Cân u dilden eyle hizmet bozmayıp ikrârını*

*

*Pîr-i Sâmî Hazrette eylemezsin bîati
Bî-edeb etmek dilersin öyle sultân ile bahs
Salihem şeyhim güneştir ben anın bir zerresi
Zerre hiç eyler mi aslâ şems-i tâbân ile bahs*

*

*Doğru olursa muhabbet şart-edeb sâkit olur
Zâyi etme senden ister belki bir vakit olur
Cahil ile sohbet etme işleri sakat olur
“Akl-i küll” sensin gönül “levlâk” senin şânındadır
Her ne var âlâ vü esfel cümle dîvânındadır*

*

*Hem ehl-i edeb ol ki mukarreb olasın
Kâfileden ayrılma bu kervân ele girmez*

*

Tedbîr ile takdîri düşün sen seni yorma

*Gel Âdem’ e secede idegor sidk ile durma
Sâmî gibi sultâna yürüy gayriyi sorma
Zem olmuş iken sen kimi zem edebilirsin
Sanma ki hakîkat iline gidebilirsin*

*

*Bu denli arz-ı hâl etmek sana ben bî-edebdendir
Bilirken her bir ahvalim ederim yine şekvâyi*

*

*Gâh ahdine vefâsını gösterir
Gâh Salih’ e safâsını gösterir
Gâh şiddetle cefâsını gösterir
Yaklaştıkça yârin köyü muhabbet*

*

*Menem Salih şecî’âne
Girip aşk ile meydâne
Getirdim koçu kurbâne
Bu meydân-ı muhabbettir
Şarâb-ı aşk-ı Hazrettir*

*

*Çü gönlü hikmete sanduka olmuş
Açıldıkça çıkar her türlü gevher
Anın ile muhabbet eyleyenler
Olur işâd misâl-i “Pend-i Attâr”*

*

*Muhabbetden yarattı Ol Habîb’i Hazret-i Mennân
Değil kim Ol Muhammed Hazret-i Mevlâ ’da yangın var*

*

*Bil emânettir muhabbet sana Mevlâ ’dan gelir
Doğru Mecnûn oldun ise bil ki Leylâ ’dan gelir
“Küntü kenz”in mebdeidir arş-ı âlâdan gelir
“Akl-ı küll” sensin gönüл “levlâk” senin şanındadır
Her ne var âlâ vü esfel cümle dîvânındadır*

*

*Cân-nisâr olunmayınca bu muhabbet râhına
Her söz ile sanma kul vâsil olur Allah’ina
Sikke hâlis olunmayınca verilir mi şâhına
“Akl-ı küll” sensin gönüл “levlâk” senin şanındadır
Her ne var âlâ vü esfel cümle dîvânındadır*

*

*Biz muhabbet erleriyyiz sohbet-i cân bizdedir
Bâğ-ı vahdet gülleriyiz la’l ü mercân bizdedir*

*Gelmişiz mülk-i ü bekâdan aslımız “Hû”dur bizim
Biz hakîkat erleriyiz kâmil insân bizdedir*
*

*Muhabbetten murâd ancak Muhammed hâsil olmaktadır
Muhammed’den murâd şâhim visâle vâsil olmaktadır*
*

*Nûr-u Ahmed’den alınmış zerremiz
Başımız üzre muhabbet erremiz
Kerbela’dan eksik olmaz nâremiz
Biz hafîd-i Pîr-i Tâgî olmuşuz
Pîr-i Sâmî’nin çırağı olmuşuz*
*

*Kalbini eyle musaffâ Hâlik’in manzûru ol
Yan muhabbet âteşine cevher-i yektâya gel
Giy melâmet hırkasını kimseden âr eyleme
Keşîbânsız bin vücûdun fûlküne deryâya gel*
*

*Hümâ-veş terk edip bu âşiyâni
Muhabbet illerin seyrâna gel gel*
*

*Salihem ben kurmuşam berdârimi
Yandırıp aşk u muhabbet nârimi
Dosta vermişem ezelden varımı
Ben hafîd-i Pîr-i Tâgî olmuşam
Pîr-i Sâmî’nin çırağı olmuşam*
*

*Ref edip kesret hicâbin gir muhabbet şehrine
Gir veliler gönüline seyr eyle gülşeni adem*
*

*Bular deryâ-yı vahdettir Ahadden Vâhidîyyettir
Zuhûratı muhabbettir Muhammed’den olur ayân*
*

*Bu mahlûkun kamu aslı muhabbetten yaratıldı
Muhabbet olmasa bil kim büyütmez yavrusun hayvân*
*

*Karışma hikmete ey cân deme bu yahşı bu yaman
Muhabbet âteşine yan doyulmaz hiç safâsı*
*

*Varıp dergâh-ı Sâmî’de karâr et
Ne söylerse sözüne itibâr et
Bu yolda vücûdunu ihtiyâr et*

Muhabbet güllerin görmek dilerSEN

Hakîkat meyvesin dermek dilerSEN

*

Ne bilsin hâl-i aşkı mekteb-i irfâna girmezSE

Bu meydân-i muhabbettir başın top eyleyen gelsin

*

Ahad'den hem zuhûra geldi Ahmed

Muhabbetten yaratıldı Muhammed

Terinden cümlle âlem giydi hilât

Kimi süflâ kimisi ehl-i ifset

Zuhûrâti pîrimden söylerem ben

Bu yolda câni kurbân eylerem ben

*

Gir muhabbet âlemine giy melâmet hırkasın

Halkı koy desin sana olmuş dîvâne çâre ne

*

Bir kimseye kim yâr ola tevfîk-i hidâyet

Îrfân ile deryâ oluben kalbi coşar da

Gönlünde tulû' eyler anın aşk u muhabbet

Görün nice mahbûb-u Hudâ var bu beşerde

Sevdim seni seydâ-yı cihân hayır ve şerde

*

Kuru davâ eylemez ey müddeî ârif olan

Şehr-i dilde yandırır dâim muhabbet nârını

Bülbülün ol nâlânı feryâdına âşık demem

Yüz çevirir goncadan gül gösterince hârını

Ehl-i aşkin sözlerin alıp satan âşık midir

İçini görmez sarâyın vasf eder dîvârını

*

Anın nûru Muhammed'den değil mi

Zuhûrâti muhabbetten değil mi

*

Hem büyük put benliğindir kesemezsin başını

Pire teslîm et özün bir mûrsidi bûrhân ara

*

Evvelâ bir pîre teslîm olmayan dervîş midir

Eşigidde baş koyup cân vermeyen dervîş midir

*

Özün bir pîre teslim et müdâvîm ol kapısında

Meşâyiinden murâd şâhim müreibbî kâmil olmaktadır

*

Var yürü bir pîre teslîm et özün

Hane-i dilde bırakma hâr ü hes

Cân u dilden durmayıp kıl hizmeti

Kâmetin kaşın gibi olsun kaves

Ol müdâvîm zikr-i Hakk'a dâima

Boş bırakma kalbini hiç bir nefes

*

Sîdk ile bir pîre teslîm et özün çıkış aradan

Bundan artık devlet olmaz sana bu cây-i menâs

*

Ol Zebîhullah gibi verip bıçağa inkîyâd

Hazret-i Hak'tan gelen kurbâna oldun mu vukûf

Pîr-i Sâmî Hazretine sîdk ile teslim olup

Gizli câna hükm eden sultâna oldun mu vukûf

*

Eğer Salih varam dersen huzûra

Umûrun cümle teslîm eyle pîre

Tenini nâra ver rûhunu nûra

Bu berzah âlemin geçmek dilerSEN

Bekâ gülşânına göçmek dilerSEN

*

Her kim ki tenezzülden kurtarmadı kendini

Ayılmadı gafletten çözemedi bendini

Teslîm oluben pîre dinlemedi pendini

Sen seni âşık sanma bir beyhûde âh ile

Var etti özün anlar ol nûr-u İlâh ile

*

Hazret-i Pîrim delîlimdir halîlimdir benim

Dil sarâyı ravza-i beyt-i celîlimdir benim

Ana teslim ettiğim nefs-i zelîlimdir benim

İnkîyâd ettim bıçağa uymuşam İsmâîl'e

*

Gönülden bây olup dilenci olma

Sîdk ile teslim ol yalancı olma

Nezâfet ehli ol külhâncı olma

Edîbâne ol dîvâne var yûri

*

*Türâba ver tenini cânını cânâna teslîm et
Muhammed Pîr-i Sâmî'den dile derdine dermâni*

*Ne zühdüm var ne irfânım hemân bir benliğim vardır
Pîrimin Salihiyem gözlerem bâbında ihsâni*

*

*Bulup bir mûrşid-i kâmil özün ol şeyhe teslîm et
Gulâm olup kapısında bırak bu şöhreti şâni*

*

*Aşka ermek ister isen ey birâder gel beri
Sidk ile bir pîre teslîm ol bırak eskârını*

*

*İsmâîl'em bağlı elim
Kemendlidir pâyım belim
Ben iverim kurban olîm
Gör neyledi bu derd bana
Oldu bu derd devlet bana*

*

*Tarîk-i Nakşî'den açmış meydâni
Beline bağlamış seyf-i Rahmân'ı
İsmâîl mâñendi çoktur kurbâni
Gezer ser-keşleri Pîr-i Tâgî'nin*

*

*Lokmânım ol gel derdime dermân et
Cellâdum ol ya katlime fermân et
İsmâîl'in olam götür kurbân et
Şeyhim şeyhim sultân şeyhim
Sensin derdlerime dermân şeyhim*

*

Resimler

1.Şeyh Muhammed Sâmi' (k.s.) türbesi giriş kapısı, Erzincan, 2012.

2.Şeyh Muhammed Sâmi' (k.s.) türbesi, Erzincan, 2012.

3.Şeyh Muhammed Sâmî (k.s.) kabr-i şerifi, 2012.